

Dr hab. inż. Krzysztof Adamowicz
Katedra Ekonomiki Leśnictwa
Wydział Leśny
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr. inż. Adama Tomasza Sikory pt. „Skutki ekonomiczne klęsk żywiołowych w lasach beskidzkich”

I

Recenzowana rozprawa obejmuje 155 stron tekstu (z czego 25 stron stanowią załączniki), 12 tabel i 34 ryciny. Wykaz literatury zawiera 174 pozycji, które w zdecydowanej większości ukazały się po 2000 roku. Wśród przedstawionej literatury, poza pozycjami krajowymi, znajduje się wiele pozycji obcojęzycznych. Przede wszystkim są to pozycje angielskojęzyczne, ale autor wykorzystał również opracowania napisane w języku niemieckim, szwedzkim i czeskim. Poza klasycznym wykazem pozycji literaturowych, Doktorant wykorzystał do przygotowania pracy 13 opracowań internetowych oraz 18 pozycji źródłowych obejmujących głównie akty legislacyjne, normy i sprawozdania. Zwraca uwagę tematyczna różnorodność literatury, która jest trafnie dobrana i w pełni wykorzystana w pracy.

Rozprawa jest oryginalnym, bardzo wartościowym opracowaniem z bogato ilustrowanym materiałem dokumentacyjnym. Dotyczy trudnego zagadnienia związanego z ekonomiczną kompleksową wyceną skutków klęsk żywiołowych związanych zarówno z aspektami hodowli i ochrony lasu jak i z wpływem katastrof przyrodniczych na rynek usług leśnych i surowca drzewnego. Biorąc pod uwagę wzajemne powiązania środowiskowe i gospodarcze występujące w leśnictwie oraz wzajemną interakcję pomiędzy

ogniwami leśno – drzewnego łańcucha marketingowego, w którym producenci surowca drzewnego stanowią swoisty fundament, należy stwierdzić, że cała rozprawa, a w szczególności jej wyniki, mają nie tylko wymiar poznawczy, lecz także aspekt praktyczny. Jest to bowiem, pierwsze tak obszerne i wielowątkowe opracowanie, obejmujące zarówno badania empiryczne, statystyczne jak i ankietowe, związane z ekonomicznymi skutkami klęsk żywiołowych w lasach na przykładzie Nadleśnictwa Węgierska Górk.

W świetle powtarzających się katastrof naturalnych obejmujących tereny leśne, zagadnienia opracowania optymalnych procedur postępowania po klęskach żywiołowych, obejmujących wiedzę z zakresu ich wpływu na koszty realizacji gospodarki leśnej, podaży surowca drzewnego, strukturę odbiorców i sytuację firm leśnych, są nader aktualne, a problemy z nimi związane stanowiły uzasadniony powód do podjęcia badań dotyczących skutków ekonomicznych klęsk żywiołowych w lasach beskidzkich. W opinii recenzenta nowa wiedza, wynikająca z badań Doktoranta i uzyskane w ich rezultacie wyniki, przyczynią się w znaczny sposób do sporządzenia optymalnych, wielopłaszczyznowych procedur oceny skutków klęsk żywiołowych przydatnych dla praktyki leśnej.

II

We wstępie, obejmującym przeszło 3 strony, autor przybliżył samo pojęcie „klęsk żywiołowych” cytując różne definicje. Następnie, w dużym skrócie, zaprezentował historyczne uwarunkowania realizacji gospodarki leśnej na terenie Beskidu Śląskiego i Żywieckiego. Wstęp zawiera również krótkie omówienie poszczególnych rozdziałów rozprawy, co daje czytelnikowi rozeznanie o dalszej treści pracy i płynnie wprowadza w ważne zagadnienia występujące w dalszej części opracowania.

Jasno sformułowany cel i zakres pracy przedstawiono w rozdziale trzecim, obejmującym 2 strony. Należy zwrócić uwagę, że rozdział ten został umieszczony po rozdziale zatytułowanym: „Przegląd literatury”. W opinii recenzenta taki układ pracy, pozwalający na wcześniejsze zapoznanie się i zweryfikowanie dotychczasowego stanu wiedzy z omawianego zagadnienia, przyczynił się do bardzo trafnego sformułowania celu i hipotez badawczych.

Zasadniczym celem poznawczym pracy było określenie wpływu klęsk żywiołowych w lasach beskidzkich na sytuację ekonomiczną Nadleśnictwa Węgierska Górka i jego relacje z otoczeniem gospodarczym. Badania obejmowały siedmioletni okres (lata 2004 – 2010) wystarczający do prawidłowej oceny analizowanych zjawisk i sformułowania na tej podstawie końcowych wniosków. Autor trafnie uzasadnił słuszność wyboru okresu badawczego, podając, że „... *Okres ten uwzględnia m. in. huraganowe wiatry, masowy pojaw szkodliwych owadów, a także wzrost i spadek aktywności gospodarczej nadleśnictw beskidzkich...*”. Brakuje natomiast, w tym rozdziale, jasno określonych przyczyn wyboru Nadleśnictwa Węgierska Górka, jako obiektu wzorcowego dla Mezuregionów Beskidu Śląskiego i Żywieckiego. Rodzi się bowiem pytanie; Czy samo centralne położenie wśród wszystkich nadleśnictw beskidzkich i fakt, że teren nadleśnictwa położony jest częściowo w Beskidzie Śląskim i częściowo w Beskidzie Żywieckim, stanowił wystarczająco silny argument, aby na tej podstawie wnioskować na temat procesów gospodarczych i marketingowych zachodzących w całym regionie? W opinii recenzenta, należy jednoznacznie wyjaśnić tę kwestię podczas przygotowywania pracy lub jej fragmentów do druku, zwłaszcza, że Autor wytypował do porównania regiony Beskidu Sądeckiego i Gorców, które reprezentowane są przez osiem nadleśnictw (Krościenko, Limanowa, Łosie, Myślenice, Nawojowa, Nowy Targ, Piwniczna, Stary Sącz). Jednocześnie należy

zaznaczyć, iż recenzent nie neguje słuszności samego wyboru obiektu badawczego, zwłaszcza, że na stronach 34 i 47 Autor odnosi się do tego problemu, jedynie wskazuje na konieczność mocniejszego wyartykułowania przyczyn jego wyboru w tym rozdziale.

Rozdział „Cel i zakres pracy”, poprzedzony jest rozdziałem „Przegląd literatury”, który obejmuje przeszło 14 stron. W tej części pracy autor niezwykle starannie dobrał i przytoczył wyniki badań i opinie innych badaczy zajmujących się bezpośrednio lub pośrednio problematyką poruszaną przez Doktoranta. Na uwagę zasługuje fakt, że przy doborze opracowań zawartych w tym rozdziale, Autor wykazał się imponującą wiedzą w zakresie znajomości rozpatrywanego problemu badawczego, czego dowodem są liczne cytowania dotyczące problematyki klęsk żywiołowych w lasach polskich, europejskich i na innych kontynentach. Licznie cytowane przykłady, w sposób oczywisty, klarowny i usystematyzowany, wprowadzają czytelnika w aktualną problematykę rozpatrywanych, w dalszej części opracowania, zagadnień. Również tematyczny podział tego rozdziału na części poświęcone omówieniu:

- głównych klęsk żywiołowych jakie miały miejsce w Polsce i innych krajach w tym poza europejskich,
- problemów metodycznych związanych z ekonomiczną oceną skutków klęsk żywiołowych w leśnictwie oraz
- skutków ekonomicznych klęsk dla leśnictwa i sektorów z nim bezpośrednio powiązanych, był jak najbardziej prawidłowy.

Rozdział „Metodyka badań”, zawarty na 16 stronach maszynopisu, zawiera szczegółowo wyjaśniony proces badawczy. Autor nie ograniczył się wyłącznie do przedstawienia w sposób syntetyczny metod badawczych zastosowanych podczas realizacji pracy, ale rozszerzył ten rozdział

o wyjaśnienie wielu pojęć, a nawet opinii innych autorów, co do stosowanych metod. Pozwala to czytelnikowi na szybkie stwierdzenie słuszności doboru odpowiedniego warsztatu naukowego, pozwalającego na rozwiązanie problemów badawczych sformułowanych we wcześniejszym rozdziale. Należy zwrócić uwagę, że zaproponowane metody w pełni korespondują z głównym i częściowymi celami pracy. W rozdziale tym, słusznie podzielonym na 3 główne podrozdziały, Autor szczegółowo wyjaśnił przeprowadzony proces badawczy omawiając metody badań zastosowane podczas:

- analizy wyników ekonomicznych nadleśnictwa,
- oceny powiązań surowcowych w leśnym łańcuchu marketingowym,
- procesu ankietowania respondentów.

Na uwagę zasługuje zwłaszcza opracowanie oryginalnego kwestionariusza ankiety wykorzystanej w procesie badawczym. Opracowany i zastosowany kwestionariusz pozwolił zebrać informacje do przeprowadzenia zarówno badań ilościowych jak i jakościowych. W opinii recenzenta opracowanie przez Doktoranta kwestionariusza, który składał się z zestawu wieloskładnikowych, dobrze dobranych, pytań, stanowi indywidualny wkład autora w tworzenie metod badawczych wykorzystywanych w leśnictwie. Autor, w celach interpretacyjnych, słusznie użył skali Likerta, eliminując tym samym problem niechęci respondentów do prezentowania wyników finansowych swoich firm, zwłaszcza, że w gronie firm leśnych jest niewiele firm mających obligatoryjny obowiązek prezentowania rachunku zysków i strat (np. spółki prawa handlowego). O dojrzałości Autora, jako badacza, świadczy fakt, że opracowany przez niego kwestionariusz, przed jego zastosowaniem, poddał konsultacji zawodowej, w której uczestniczyło pięciu właścicieli firm leśnych, dwóch pracowników Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe (PGL LP) oraz trzech pracowników naukowych.

Jedyna drobna uwaga jaka nasuwa się przy ocenie tego rozdziału to fakt stosowania przez Autora, przy okazji wyjaśniania zasad obliczania cen jednostkowych surowca drzewnego, sformułowania „sprzedanej ilości” (str. 29 i 30). W opinii recenzenta należy zastąpić to sformułowanie bardziej precyzyjnym, a mianowicie - „sprzedanej miąższości”. W przytoczonych w rozprawie definicjach chodzi bowiem o iloraz wielkości przychodów pochodzących ze sprzedaży surowca drzewnego z miąższością a nie ilością surowca drzewnego. Wynika to z obecnie obowiązujących rozwiązań legislacyjnych w jednostkach PGL LP, w których prowadzi się sprzedaż objętościową surowca a nie ilościową. Poza tym, Autor w wynikach badań prezentuje zarówno koszty jak i ceny w przeliczeniu na 1m³, co stanowi potwierdzenie słuszności zgłaszanego postulatu.

Wyniki badań opracowano w najbardziej obszernym rozdziale liczącym 37 stron. Autor zaprezentował wyniki badań będących konsekwencją dobrze przygotowanego procesu badawczego. W pierwszej części dokonano obszernej analizy skutków klęsk żywiołowych w Nadleśnictwie Węgierska Górka omawiając zagadnienia kosztów działalności i cen jednostkowych w tej jednostce administracyjnej. Zastosowano również syntetyczny wskaźnik kosztów działalności podstawowej. Wszystkie uzyskane wyniki przedstawiono na tle wybranych nadleśnictw RDLP w Krakowie, podzielonych na dwie grupy stworzone w oparciu o miąższościowy poziom pozyskania.

W drugiej części tego rozdziału zamieszczono wyczerpujące informacje, wynikające z indywidualnych badań Autora, dotyczące marketingowych uwarunkowań rynku surowca drzewnego Nadleśnictwa Węgierska Górka.

Zwieńczeniem rozdziału „Wyniki badań” było syntetyczne przedstawienie, uzyskanych w procesie badawczym, rezultatów badań

ankietowych. Autor zaprezentował wyniki w tej części pracy z podziałem na kategorie ilościowe (statystyka opisowa, ocena rzetelności testu i trafności kwestionariusza, analiza korelacji i regresji wielokrotnej) i jakościowe (wyniki działalności firm leśnych w warunkach klęsk żywiołowych, orientacja na wiedzę oraz interpretacja: pozytywnego nastawienia, klimatu inwestycyjnego, wzajemnej współpracy i relacji z klientem na uzyskiwane wyniki finansowe).

Jedną z najważniejszych części rozprawy (19 stron) jest omówienie wyników i dyskusja zawarta w rozdziale siódmym. W rozdziale tym Autor umiejętnie interpretuje własne wyniki badań i dokonuje konfrontacji z dotychczasowymi osiągnięciami naukowymi związanymi z omawianym problemem. Prowadzona dyskusja ma charakter omawiania własnych wyników badań z uwzględnieniem przyjętego podziału analizy poszczególnych grup jednostek porównawczych i nadleśnictwa wzorcowego z elementami odniesień do literatury krajowej i światowej. Rozdział ten opracowany jest wzorcowo i podkreśla wysoką jakość całej pracy.

O dojrzałości Autora jako badacza świadczy rozdział „Podsumowanie i wnioski”. W rozdziale tym przeprowadzona została zwięzła ocena uzyskanych wyników badań. Autor sformułował siedem udokumentowanych wniosków, które wynikały bezpośrednio z przeprowadzonego procesu badawczego.

Przedstawiony przez Doktoranta problem oceny skutków ekonomicznych klęsk żywiołowych stanowi ważny aspekt gospodarki leśnej. Szczególnie cennymi są opracowania, które w kompleksowy sposób próbują wyjaśnić procesy gospodarcze i ich zmiany zachodzące w sytuacji tych klęsk. Niewątpliwie, praca Pana mgr. inż. Adama Sikory do takich prac należy, a samo przygotowanie poszczególnych etapów pracy oraz przebieg procesu badawczego uwieńczony konkretnymi wnioskami zasługuje na wyróżnienie.

Dzięki posiadanej przez Autora wiedzy i umiejętności kojarzenia nauki z praktyką powstała praca o ważnym znaczeniu dla tworzenia rozwiązań związanych z szeroko pojętym leśnictwem i gospodarką leśną w warunkach kłęskowych.

Bardzo wysoko oceniam edytorską stronę pracy. Jest napisana zgodnie z zasadami opracowywania rozpraw doktorskich z jednoczesnym utrzymaniem bardzo wysokiej staranności stylistycznej i językowej pracy, co dodatkowo zwiększa przyjemność jej czytania.

III

Zgodnie z przyjętymi tradycyjnie zasadami, rozprawa doktorska powinna opierać się na dostępnym, teoretycznym dorobku danej dyscypliny naukowej oraz na własnych badaniach naukowych, a także powinna być próbą samodzielnego rozwiązania problemu (zagadnienia) naukowego. Na podstawie przeprowadzonej oceny stwierdzam, że praca mgr. inż. Adama Sikory pt. „Skutki ekonomiczne kłęsk żywiołowych w lasach beskidzkich” w pełni spełnia przedstawione warunki!

Konkluzja

Na podstawie dokonanej analizy oraz oceny rozprawy wyrażam opinię, że recenzowana praca spełnia zasadnicze warunki i wymogi zawarte w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Autor, stosując poprawną metodykę badań, zrealizował założony cel pracy, rozwiązał samodzielnie postawione problemy wykazując się przy tym bogatą wiedzą teoretyczną i praktyczną.

Wnoszę o przyjęcie z wyróżnieniem recenzowanej pracy jako rozprawy doktorskiej i wnioskuję o dopuszczenie mgr. inż. Adama Tomasz Sikorę do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Dr hab. Inż. Krzysztof Adamowicz